

Prezes Urzędu Ochrony
Konkurencji i Konsumentów
Adam Jasser

Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów

DDK-070-5/15/ZT

SEKRETARIAT
Biura Prac Senackich
Wpłynęło dn. 28.04.15
nr. 2558 podpis: [signature]

Warszawa 24.04.2015

GABINET MARSZAŁKA SENATU

wpłynęło dn. 27.04.15
nr. 1633 podpis: [signature]

Pan
Bogdan Borusewicz
Marszałek
Senatu Rzeczypospolitej Polskiej

Stanowuy Ferré Marszałka

W odpowiedzi na Pana pismo z dnia 26 marca 2015 r. (znak: BPS/043-72-3112-UOKK/15) dotyczące oświadczenia złożonego przez Pana Senatora Bogdana Pęka wspólnie z innymi senatorami podczas 72. Posiedzenia Senatu RP w dniu 19 marca 2015 r. w sprawie prowadzenia działalności lombardowej, uprzejmie przedstawiam poniższe stanowisko.

Działalność lombardowa to działalność gospodarcza polegająca na zawieraniu tzw. umów lombardowych. Umowy te należą do kategorii umów nienazwanych, czyli takich, których elementy przedmiotowo istotne nie są ustalone przez przepisy prawa, lecz przez same strony kontraktu - stosownie do ich potrzeb. Możliwość swobodnego kształtowania brzmienia zobowiązań umownych wynika z wyrażonej w art. 353¹ ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. - Kodeks cywilny (tekst jedn. Dz. U. z 2014 r. poz. 121, ze zm., dalej: k.c.) zasady swobody umów, zgodnie z którą strony zawierające umowę mogą ułożyć stosunek prawny według swego uznania, byleby jego treść lub cel nie sprzeciwiały się właściwości (naturze) stosunku, ustawie ani zasadom współżycia społecznego. W praktyce obrotu umowa lombardowa zwykle przewiduje, że przedsiębiorca prowadzący lombard przenosi na własność swojego klienta (pożyczkobiorcy) określoną sumę pieniędzy z obowiązkiem jej zwrotu wraz z odsetkami w określonym terminie. Jednocześnie roszczenie właściciela lombardu o zwrot sumy dłużnej z odsetkami zostaje zabezpieczone przez klienta rzeczowo.

Jak wynika z przekazanego oświadczenia senatorskiego, głównym dostrzeżonym w nim problemem związanym z prowadzeniem działalności lombardowej jest pokrzywdzenie

osoby trzeciej wobec stron umowy lombardowej - konsumenta nabywającego od właściciela lombardu rzecz, z której ten ostatni zaspokoił swoje roszczenie o zwrot przeniesionej na pożyczkobiorcę sumy pieniężnej wraz z odsetkami. Podniesiona kwestia dotyczy sytuacji, w której nabywana przez konsumenta rzecz stanowi przedmiot zajęcia komorniczego. Zatem rozważenia wymaga kwestia odpowiedzialności za wady prawne tej rzeczy. Zgodnie bowiem z art. 556³ k.c., rzecz obciążona jest wadą prawną, jeżeli stanowi własność osoby trzeciej albo jeżeli jest obciążona prawem osoby trzeciej, a także jeżeli ograniczenie w korzystaniu lub rozporządzaniu rzeczą wynika z decyzji lub orzeczenia właściwego organu.

Wymaga zaznaczenia, że zasady odpowiedzialności za wady prawne rzeczy wstawionej do lombardu mogą kształtować się różnie, w zależności od tego, jaka forma prawna zabezpieczenia została ustanowiona na tej rzeczy przez strony umowy lombardowej. Jak wskazał Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 15 czerwca 1999 r. (sygn. akt III CZP 17/99, LEX el. nr 36450), na gruncie obowiązującego prawa można wskazać przynajmniej trzy rodzaje takiego zabezpieczenia, tj. ustanowienie zastawu, zgodnie z art. 306 i n. k.c., dokonanie przewłaszczenia na zabezpieczenie oraz upoważnienie właściciela lombardu przez pożyczkobiorcę do dokonania sprzedaży oznaczonej rzeczy i zaspokojenia się z uzyskanej ceny, przy czym w tej sytuacji właściciel lombardu może występować jako pełnomocnik pożyczkobiorcy albo jako komisant.

W przypadku ustanowienia zastawu, stosownie do art. 312 k.c., zaspokojenie zastawnika (przedsiębiorcy lombardowego) z rzeczy obciążonej następuje według przepisów o sądowym postępowaniu egzekucyjnym, czyli z reguły w drodze licytacji publicznej (art. 867 § 1 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. - Kodeks postępowania cywilnego, tekst jedn. Dz. U. z 2014 r. poz. 101, ze zm., dalej: k.p.c.). Wówczas, stosownie do art. 879 k.p.c., nabywca rzeczy staje się jej właścicielem bez żadnych obciążeń i, mimo że nie przysługują mu roszczenia z tytułu rękojmi za wady rzeczy, to nie można przeciwko niemu podnosić zarzutów co do ważności nabycia. W toku tego postępowania egzekucyjnego mógłby także znaleźć zastosowanie art. 867 § 4 k.p.c., który w stosunku do pewnych ruchomości przewiduje możliwość przekazania ich do sprzedaży komisowej. W takiej sytuacji odpowiedzialność sprzedawcy wobec konsumenta za wady rzeczy kształtowałyby przepisy art. 556-576 k.c. w zw. z art. 770 § 2 k.c.

Jak jednak zauważył Sąd Najwyższy w ww. uchwale, zabezpieczenie roszczeń właściciela lombardu w drodze ustanowienia zastawu nie występuje (lub występuje zupełnie wyjątkowo) w praktyce. Istotnym elementem działalności właściciela lombardu jest szybkie odzyskanie udzielonej pożyczki wraz z odsetkami. Konieczność realizowania

roszczenia w drodze długotrwałego i kosztownego sądowego postępowania egzekucyjnego pozostaje w oczywistej sprzeczności z interesami właściciela lombardu.

W związku z powyższym, dla zabezpieczenia roszczenia właściciela lombardu strony umowy lombardowej mogą również dokonać tzw. przewłaszczenia na zabezpieczenie. W takiej sytuacji przedsiębiorca lombardowy będzie sprzedawał konsumentowi rzecz własną. Do jego odpowiedzialności za wady prawne rzeczy sprzedanej będą zatem miały zastosowanie przepisy o sprzedaży, tj. art. 556-576 k.c.

Wreszcie zabezpieczenie roszczenia przedsiębiorcy lombardowego może zostać dokonane w ten sposób, że pożyczkobiorca upoważni właściciela lombardu do dokonania sprzedaży pozostawionej rzeczy i zaspokojenia się z uzyskanej ceny. Upoważnienie to może przy tym w swej treści umocowywać właściciela lombardu do sprzedaży rzeczy w imieniu i na rzecz pożyczkobiorcy (z zastrzeżeniem zaspokojenia się wierzyciela z uzyskanej sumy), albo też do sprzedaży w imieniu własnym, ale na rachunek pożyczkobiorcy (z zastrzeżeniem jak wyżej). W pierwszej ze wskazanych sytuacji mamy do czynienia z pełnomocnictwem. Stroną zawieranej umowy sprzedaży nie jest zatem właściciel lombardu, lecz pożyczkobiorca. On zatem ponosi odpowiedzialność za wady rzeczy zgodnie z przepisami dotyczącymi umowy sprzedaży (art. 556-576 k.c.). Należy jednak mieć na uwadze, że w takiej sytuacji z treści umowy sprzedaży musi wynikać, kto jest sprzedawcą oraz kto występuje jako pełnomocnik. Druga sytuacja zbliżona jest do sytuacji istniejącej przy umowie komisu i sprzedaży. Komisant bowiem występuje w imieniu własnym i kupujący zwykle nie zna osoby, na rachunek której komisant działa (pożyczkobiorcy z umowy lombardowej). W takim przypadku do odpowiedzialności właściciela komisu wobec konsumenta również znajdą zastosowanie przepisy o rękojmi za wady rzeczy dotyczące umowy sprzedaży (art. 556-576 k.c. w zw. z 770 § 2 k.c.).

Jak wynika z powyższego, ochrona konsumenta z tytułu rękojmi za wady prawne nabytej przezeń rzeczy, która stanowiła zabezpieczenie roszczenia właściciela lombardu wobec pożyczkobiorcy, będzie z reguły realizowana na podstawie przepisów o odpowiedzialności za wady prawne rzeczy przy umowie sprzedaży, tj. art. 556-576 k.c. I tak, stosownie do art. 560 k.c., jeżeli rzecz sprzedana ma wadę, kupujący może złożyć oświadczenie o obniżeniu ceny albo odstąpieniu od umowy, chyba że sprzedawca niezwłocznie i bez nadmiernych niedogodności dla kupującego wymieni rzecz wadliwą na wolną od wad albo wadę usunie. Ograniczenie to nie ma zastosowania, jeżeli rzecz była już wymieniona lub naprawiana przez sprzedawcę albo sprzedawca nie uczynił zadość obowiązkowi wymiany rzeczy na wolną od wad lub usunięcia wady. Jeżeli kupującym jest konsument, może zamiast zaproponowanego przez sprzedawcę usunięcia wady żądać wymiany rzeczy

na wolną od wad albo zamiast wymiany rzeczy żądać usunięcia wady, chyba że doprowadzenie rzeczy do zgodności z umową w sposób wybrany przez kupującego jest niemożliwe albo wymagałoby nadmiernych kosztów w porównaniu ze sposobem proponowanym przez sprzedawcę. Przy ocenie nadmierności kosztów uwzględnia się wartość rzeczy wolnej od wad, rodzaj i znaczenie stwierdzonej wady, a także bierze się pod uwagę niedogodności, na jakie narażałby kupującego inny sposób zaspokojenia. Obniżona cena powinna pozostawać w takiej proporcji do ceny wynikającej z umowy, w jakiej wartość rzeczy z wadą pozostaje do wartości rzeczy bez wady. Kupujący nie może odstąpić od umowy, jeżeli wada jest nieistotna. Z kolei zgodnie z art. 561 k.c., jeżeli rzecz sprzedana ma wadę, kupujący może żądać wymiany rzeczy na wolną od wad albo usunięcia wady. Sprzedawca jest obowiązany wymienić rzecz wadliwą na wolną od wad lub usunąć wadę w rozsądnym czasie bez nadmiernych niedogodności dla kupującego. Sprzedawca może odmówić zadośćuczynienia żądaniu kupującego, jeżeli doprowadzenie do zgodności z umową rzeczy wadliwej w sposób wybrany przez kupującego jest niemożliwe albo w porównaniu z drugim możliwym sposobem doprowadzenia do zgodności z umową wymagałoby nadmiernych kosztów.

Warto zauważyć, że w myśl art. 561⁵ k.c., jeżeli kupujący będący konsumentem zażądał wymiany rzeczy lub usunięcia wady albo złożył oświadczenie o obniżeniu ceny, określając kwotę, o którą cena ma być obniżona, a sprzedawca nie ustosunkował się do tego żądania w terminie czternastu dni, uważa się, że żądanie to uznać za uzasadnione.

Należy pamiętać, że, w przypadku wad prawnych, kupujący, przeciwko któremu osoba trzecia dochodzi roszczeń dotyczących rzeczy sprzedanej, obowiązany jest niezwłocznie zawiadomić o tym sprzedawcę i wezwać go do wzięcia udziału w sprawie. Jeżeli by tego zaniechał, a osoba trzecia uzyskałaby orzeczenie dla siebie korzystne, sprzedawca zostanie zwolniony od odpowiedzialności z tytułu rękojmi za wadę prawną o tyle, o ile jego udział w postępowaniu był potrzebny do wykazania, że roszczenia osoby trzeciej były całkowicie lub częściowo bezzasadne (art. 573 k.c.).

Dodatkowo wymaga wyjaśnienia, że, jeżeli z powodu wady prawnej rzeczy sprzedanej kupujący złożył oświadczenie o odstąpieniu od umowy albo obniżeniu ceny, może on żądać naprawienia szkody, którą poniósł przez to, że zawarł umowę, nie wiedząc o istnieniu wady, choćby szkoda była następstwem okoliczności, za które sprzedawca nie ponosi odpowiedzialności, a w szczególności może żądać zwrotu kosztów zawarcia umowy, kosztów odebrania, przewozu, przechowania i ubezpieczenia rzeczy, zwrotu dokonanych nakładów w takim zakresie, w jakim nie odniósł z nich korzyści, a nie otrzymał ich zwrotu od osoby trzeciej, oraz zwrotu kosztów procesu. Nie uchybia to przepisom o obowiązku

naprawienia szkody na zasadach ogólnych (art. 574 k.c.). Jeżeli z powodu wady prawnej rzeczy sprzedanej kupujący jest zmuszony wydać rzecz osobie trzeciej, umowne wyłączenie odpowiedzialności z tytułu rękojmi nie zwalnia sprzedawcy od obowiązku zwrotu otrzymanej ceny, chyba że kupujący wiedział, iż prawa sprzedawcy były sporne, albo że nabył rzecz na własne niebezpieczeństwo (art. 575 k.c.). Jeżeli kupujący uniknął utraty w całości lub w części nabytej rzeczy, albo skutków jej obciążenia na korzyść osoby trzeciej przez zapłatę sumy pieniężnej lub spełnienie innego świadczenia, sprzedawca może zwolnić się od odpowiedzialności z tytułu rękojmi, zwracając kupującemu zapłaconą sumę lub wartość spełnionego świadczenia wraz z odsetkami i kosztami (art. 575¹ k.c.).

Roszczenie kupującego z tytułu rękojmi za wady prawne rzeczy przedawnia się z upływem roku, licząc od dnia, w którym kupujący dowiedział się o istnieniu wady, a jeżeli kupujący dowiedział się o istnieniu wady dopiero na skutek powództwa osoby trzeciej - od dnia, w którym orzeczenie wydane w sporze z osobą trzecią stało się prawomocne. W tych terminach kupujący może złożyć oświadczenie o odstąpieniu od umowy albo obniżeniu ceny z powodu wady rzeczy sprzedanej. Jeżeli kupujący żądał wymiany rzeczy na wolną od wad lub usunięcia wady, bieg terminu do złożenia oświadczenia o odstąpieniu od umowy albo obniżeniu ceny rozpoczyna się z chwilą bezskutecznego upływu terminu do wymiany rzeczy lub usunięcia wady. Upływ terminu do stwierdzenia wady nie wyłącza wykonania uprawnień z tytułu rękojmi, jeżeli sprzedawca wadę podstępnie zataił (art. 568 § 2, 3 i 6 k.c. w zw. art. 576 k.c.).

Podsumowując, w ocenie Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, aktualnie obowiązujące przepisy prawa, w szczególności przytoczone wyżej regulacje Kodeksu cywilnego, dostarczają konsumentom wystarczających narzędzi ochrony ich praw związanych z dochodzeniem roszczeń z tytułu rękojmi za wady prawne rzeczy nabywanych w drodze sprzedaży. Należy zauważyć, że przepisy te zostały niedawno znowelizowane i usystematyzowane w drodze ustawy z dnia 30 maja 2014 r. o prawach konsumenta (Dz. U. z 2014 r. poz. 827), która weszła w życie z dniem 25 grudnia 2014 r. Zawierają obecnie jednolitą, co do zasady, regulację odpowiedzialności sprzedawcy za jakość rzeczy sprzedanej, opartą na koncepcji wady (rękojmia). Wymaga również zaznaczenia, że Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów nie odnotował znaczącej liczby skarg konsumenckich, których treść wskazywałaby na istnienie znaczącego problemu związanego z nabywaniem przez konsumentów rzeczy od właścicieli lombardów.

Prezesa
URZĘDU OCHRONY KONKURENCJI I KONSUMENTÓW
MARCIN CZEZWSKA

